Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

Eduskunnan lakivaliokunnalle
LaV@eduskunta,fi

Muistio

7.2.2025

Viite: Lakivaliokunta tiistai 11.02.2025 klo 10.00 / HE 202/2024 vp / Asiantuntijapyyntö 14.1.2025

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausunto hallituksen esityksestä 202/2024 vp eduskunnalle laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 46 luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Kannatamme direktiivin ja kansallisen toimeenpanolakiehdotuksen tavoitteita. On tärkeää, että pakotteiden tehokkuus varmistetaan myös rikoslain keinoin.

Ehdotuksessa omaksuttu implementointiratkaisu vaikuttaa pääsääntöisesti kannatettavalta sen perustuessa kansalliseen lainsäädäntöön tehtäviin välttämättömiin, mutta samalla pienimpiin mahdollisiin muutoksiin.

Kiinnitämme valiokunnan huomiota seuraavaan:

Oikeushenkilön rikosoikeudellista rangaistusvastuuta (yhteisösakkoa) koskevilta osin ehdotus poikkeaa merkittävästi Suomen nykyisestä yhteisösakon määrästä, joka nykyisin rikoslain 9 luvun 5 §:n mukaan on määräeuroin alimmillaan 850 euroa ja enimmillään 850 000 euroa.

Ehdotuksen mukaan säädettäisiin nykyisestä säännöstelyrikossäännöksestä erilliset ja uudet pakoterikosta, törkeää pakoterikosta, tuottamuksellista pakoterikosta sekä pakoterikkomusta koskevat rangaistussäännökset. Näiden seuraamuksena oikeushenkilölle ehdotetaan voitavan jatkossa määrätä yhteisösakko, jonka ylin rahamäärä olisi viisi prosenttia oikeushenkilön liikevaihdosta, kuitenkin vähintään 850 000 ja enintään 40 miljoonaa euroa.

Ehdotettu laskentaperuste poikkeaa osin direktiivistä, jossa oikeushenkilön rangaistusvastuu on kaksitasoinen riippuen, minkä artiklojen rikkomisesta sen rangaistavassa toiminnassa on ollut kyse. Kahdessa tekomuodossa direktiivin mukainen seuraamus olisi nyt ehdotettua lievempi ja muissa nyt ehdotetun tasoinen enimmäismäärältään. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaan lievemmissä, pakotteiden kiertämistä

koskevissa tapauksissa seuraamus voisi olla yhteisösakko, joka olisi enimmillään 1 % liikevaihdosta tai kahdeksan miljoonaa euroa. Kyseiset lievemmät tekomuodot on lueteltu direktiivin 3 artiklan 1 kohdan h alakohdan iii – iv alakohdissa:

> ”iii) se, että nimetty luonnollinen henkilö tai nimetyn yhteisön tai elimen edustaja jättää noudattamatta unionin rajoittavan toimenpiteen muodostavaa velvoitetta ilmoittaa toimivaltaisille hallintoviranomaisille jäsenvaltion lainkäyttöalueella sijaitsevat varat tai taloudelliset resurssit, jotka kuuluvat niille tai ovat niiden omistuksessa, hallussa tai määräysvallassa;
> iv) sen unionin rajoittavan toimenpiteen muodostavan velvoitteen noudattamatta jättäminen, jonka mukaan toimivaltaisille hallintoviranomaisille on ilmoitettava tiedot jäädytetyistä varoista tai taloudellisista resursseista taikka hallussa olevat tiedot jäsenvaltioiden alueella olevista varoista tai taloudellisista resursseista, jotka kuuluvat nimetyille henkilöille, yhteisöille tai elimille taikka jotka ovat nimettyjen henkilöiden, yhteisöjen tai elinten omistuksessa, hallussa tai määräysvallassa ja joita ei ole jäädytetty, silloin kun tällaiset tiedot on saatu ammatillisen tehtävän suorittamisen aikana;”

Kyseiset tekomuodot ovat luonteeltaan toimintavelvollisuuksien laiminlyönnin luonteisia. Esityksessä on katsottu, että niiden laiminlyönnin merkitys voidaan vakavuudeltaan lähtökohtaisesti rinnastaa kieltojen rikkomiseen, ja ne kuuluisivat sen vuoksi esitetyn rikoslain 3a §:n 10 kohdan soveltamisalaan:

> ” 10) menettelemällä muulla tavoin rajoittavalla toimenpiteellä tai pakotteella asetetun kiellon tai sellaiseen merkitykseltään rinnastettavan ilmoitus- tai muun toimintavelvollisuuden vastaisesti on tuomittava pakoterikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Kun direktiiviä säädettäessä on jo katsottu, että mainitut kaksi erityistä rikostyyppiä ovat lievemmin yhteisösakolla rangaistavia, on vaikea ymmärtää, miksi kansallisesti näin ei olisikaan. Kysymyksessä on kansallinen tiukennus direktiiviin nähden. Olisi nähdäksemme oikeudenmukaisempaa, että näiden lievempien rikosten osalta yhteisösakon enimmäismääräksi myös kansallisesti määriteltäisiin direktiivissä määritelty yhteisösakon taso. Tämä olisi paremmin linjassa Suomen nykyisen yhteisösakkoja koskevan päälinjan kanssa eli lievempien tekomuotojen seuraamustaso olisi lähempänä nykyistä yhteisösakon enimmäistasoa ja poikkeama normaaliin nähden näin pienin mahdollinen. Tämä ohjaisi myös paremmin soveltamisessa syntyvää tuomioistuinkäytäntöä kaikille esityksessä tarkoitetuille rikostunnusmerkistöille asetetun yhteisen rangaistusasteikon asemesta.

Lisäksi haluamme yleisesti painottaa seuraavaa:

Pakotepäätökset valmistellaan ja julkaistaan tyypillisesti hyvin nopealla aikataululla ja niiden soveltaminen alkaa yleensä välittömästi, jolloin on vaarana, että pakotemääräysten tulkinnanvaraisuuden tai esimerkiksi kohdehenkilöiden tai yhteisöjen puutteellisen määrittelyn vuoksi toimenpiteitä kohdistetaan vääriin henkilöihin tai liiketapahtumiin. Pidämme tärkeänä, että jatkossa mahdollistettaisiin nykyistä selkeämmin ja kattavammin pakotteiden kohteena olevia henkilöitä, yhteisöjä ja niiden mahdollisia määräysvaltatahoja koskevien tietojen vaihto sekä viranomaisten ja toimintavelvollisten välillä, että toimintavelvollisten kesken. Tietojenvaihto nopeuttaisi ja tehostaisi pakotteiden toimeenpanoa ja samalla pienentäisi riskiä siitä, että asiaan liittymättömät henkilöt tai yhteisöt joutuisivat aiheetta pakotteiden kohteeksi.